

УДК 636.32

DOI:10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-92-98

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ВІВЧАРСТВА

Сушарник Я. А., к.е.н. викладач кафедри фінансів та економіки; завідувач заочного відділення, Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський, Україна
e-mail: susharnuk1990@gmail.com
ORCID :ID 0000-0002-6104-343X

Анотація. Метою даного дослідження є необхідність аналізу сучасного стану та тенденції розвитку виробництва продукції вівчарства й обґрунтування подальших дій.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, абстрактно-логічний метод, емпіричний, історичний, порівняльного аналізу, табличний.

Результати статті. Розглянуто сучасний стан та тенденції розвитку вівчарства в Україні. Проаналізовано динаміку поголів'я овець та кіз, розглянуто об'єми виробництва вовни та м'яса. Було сформувано пропозиції по вирішенню проблем.

Практична значущість. Результати досліджень можуть бути використані органами державного управління при визначенні національної політики розвитку вівчарства, формуванні стратегії.

Ключові слова: вівчарство, поголів'я, молоко, вовна, ринок, продукція.

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF THE SHEEP MARKET

Susharnyk Yaroslav, Ph.D., lecturer at the Department of Finance and Economics; Head of the correspondence department, Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education "Kamyanets-Podilsky State Institute", Kamyanets-Podilsky, Ukraine
e-mail: susharnuk1990@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6104-343X

Abstract. The purpose of this study is the need to analyze the current state and trends in the production of sheep products and justify further action for its further effective development.

Research methodology. The research process uses a dialectical method of cognition, a systematic approach to the study of economic phenomena and processes; abstract-logical method - for generalizations and formulation of conclusions; empirical - a comprehensive assessment of the current state of the object of study; historical - structuring in time the main trends in the development of the studied market; comparative analysis - comparison of indicators and identification of the dynamics of their changes over time; tabular - display of the obtained results, graphic - visual display of the results of price ranks of the main products of sheep breeding; statistical groupings - to divide countries into groups by various factors.

The results of the article are that it considers the current state and trends in sheep development in Ukraine. The dynamics of the sheep and goat population was analyzed, the volumes of wool and meat production were considered, and their structure was studied. The main problems of this industry are revealed. In the course of the research, proposals were formed to solve the problems currently facing the sheep industry in Ukraine.

Practical significance. These research results can be used by public administration in determining the national policy of sheep breeding, the formation of a strategy for its development, taking into account export opportunities in the short and long term.

Keywords: sheep, livestock, milk, wool, market, products.

JEL Classification: Q100

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції сучасного стану та перспективи розвитку галузі вівчарства зустрічаються у працях зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема: Л.С. Дяченка, Б.О. Вовченка, М.Ф. Іванова, Л.В. Жаруна, В.А. Левинського, Г.І. Сокола, В.В. Стороженка, А.В. Стороженка, А.В. Струкова, В.О. Сухарлева, І.Н. Топіхи, Л.С. Шелеста, М.В. Штомпеля, В.П. Тараненка, В.А. Тихонова, Т.М. Петровської, К.М. Ханова та ін.

Основний матеріал. Вівчарство – окрема галузь тваринництва, яка забезпечує розведення овець і виготовлення сировини для легкої промисловості і харчових продуктів. Найціннішим продуктом є шерсть, яку використовують у виробництві тканин, трикотажу, килимів, валяних виробів тощо. Зі шкір овець виготовляють хутряні вироби. З молока грубошерстих овець – сири [4].

Вівці серед сільськогосподарських тварин потребують для годівлі найменшої частки концентрованих кормів і характеризуються найвищою ефективністю використання всіх їх видів, особливо пасовищних. Сьогодні в сільськогосподарських підприємствах та у населення утримується близько 3 млн га. природних пасовищ і 1,6 млн га. сіножатей, які

здатні навіть за мінімальної врожайності 30-5 ц. з га можуть повністю забезпечити кормами 6-9 млн. голів овець.

В Україні овець розводять в усіх кліматичних зонах. Основне їх поголів'я розміщено в Степовій зоні.

Зі всіх видів сировини, що отримується від овець, найбільше значення має шерсть, яка завдяки особливим технічним властивостям (міцності, розтяжності, пружності, гігроскопічності) і іншим якостям є незамінною сировиною для виготовлення тканин, килимів, валяного взуття, фетрових і інших виробів. Шерсть – це волосяний покрив тварин, що володіє прядильною здатністю. Шерсть овець використовують для виготовлення товарів народного споживання (одягу, взуття, ковдр, килимів, пледів, головних уборів, шалей, хусток і ін.) і промислових матеріалів (технічних суконь, повсті, фетру).

Руно – це шерсть, що зістригається з овець. Вона складається з трьох основних типів волокон: ості, пуху і перехідного волосу. В окремих випадках можуть зустрічатися різновиди ості – мертвий і сухий волос.

Овчина – шкура, знята з вівці, основний вид сировини для хутряних виробів.

Овече молоко – цінний продукт живлення. За вмістом живильних речовин воно значно цінніше молока інших видів сільськогосподарських тварин. З нього виготовляють делікатесні високопоживні сири (бринзу) і різні молочнокислі продукти, що мають великий попит у населення [3].

Популярні в Україні породи: тонкорунні (асканійська тонкорунна вівця та прекос) - 34,6 %; напівтонкорунні (цигайська вівця) - 25,0 %; українські м'ясо-вовнові з кросбредною вовною - 2,5 %; грубововнові - 3,7 %; каракульські та смушкові - 5,7 % [4].

В Україні овець розводять 16 племзаводів: Асканійську тонкорунну - 3 племзаводи: «Асканія Нова» та «Червоний чабан» (Херсонська обл.), «Атманай» (Запорізька обл.); Прекос - 4 племзаводи: «Іллічівка», «Степок», «Чувиріне» (Харківська обл.) і «Прикордонник» (Закарпатська обл.); Цигайську породу - 5 племзаводів: завод ім. Р. Люксембург (Донецька обл.), «Славне», «Чорноморський» (АР Крим), «Вікторія» (Одеська обл.), «Дружба народів» (Чернівецька обл.); Українську м'ясо-вовнову вівцю - 3 племзаводи: «Асканія Нова», «Маркеєво» (Херсонська обл.), племзавод ім. Щорса (Харківська обл.); Сокільську породу - 1 племзавод: «Сокільський» (Полтавська обл.); Асканійський багатоплідний каракуль - 1 племзавод: «Маркеєво» (Херсонська обл.) [4]

Вівчарство – значне джерело виробництва м'яса. Так, частка баранини в м'ясному балансі країни займає від 5-6,5%, а в окремих регіонах країни, де вона є необхідним продуктом для приготування національних блюд, досягає 30% і більш [3].

М'язові тканини є основним джерелом білків. Проте поживна цінність м'язів визначається не лише вмістом в них білків, а і їх якістю, тобто повноцінністю. Білки м'язової тканини повноцінні, бо в них містяться майже всі незамінні амінокислоти, які необхідні для життя людини. Вмісткість амінокислот наведені в таблиці 1. Вміст амінокислот у м'ясі у % до загального білка [3].

Таблиця 1

Вміст амінокислот у м'ясі у % до загального білка

Амінокислоти	М'ясо баранини
Незамінні	
Аргінін	6,9
Валін	5,0
Гистидін	2,7
Ізолейцин	4,8
Лейцин	7,4
Лізін	7,6
Метіонін	2,3
Треонін	4,9
Фенілаланін	3,9
Триптофан	1,3
Замінні	

Аланін	6,3
Аспаргінова кислота	8,5
Гліцин	6,7
Глютамінова кислота	14,4
Пролін	4,8
Серин	3,9
Тирозин	3,2
Цистін	1,3

Для розуміння сучасного стану ситуації, яка склалась на ринку продукції вівчарства першочергово необхідно проаналізувати динаміку поголів'я овець. Дану інформацію ми можемо побачити в таблиці 2.

Проаналізувавши дані таблиці 2, ми можемо побачити значне скорочення стада овець в порівнянні із 1991 роком. Зокрема, даний показник в 1991 році в лідируючих областях складав в Херсонській - 897,8 тис. голів, Запорізькій – 725,1 тис. голів та Одеській - 769,6 тис. голів. То вже в 2020 році він складав відповідно 19,2 тис. голів в Херсонській області, 47,8 тис. голів в Запорізькій області та 224,8 в Одеській.

Вінницькій області в усіх категоріях господарств в 1991 році становило 330,9 тис. а в 2020 році 7,8 тис. голів. Дніпропетровській відповідно 1991 рік – 434,6 тис. голів а в 2020 році – 22,1 тис. голів. Запорізька 1991 рік - 725,1 тис. голів в 2020 році – 47,8 тис. голів. Херсонська область в 1991 році - 897,8 тис. голів, а в 2020 році - 19,2 тис. голів. Як ми бачимо ситуація просто катастрофічна. Бачимо значне падіння поголів'я овець в даних областях. Лише Одеська область характеризується не таким різким падінням поголів'я.

Проаналізувавши представлені дані у таблиці 3, ми бачимо аналогічну ситуацію скорочення обсягів виробництва вовни. Для порівняння лідируючі області Запорізька, Одеська та Херсонська області в 1991 році виробили 3191 т., 2941 т., 4498 т. в 1991 році. То вже в 2019 році даний показник складав 73 т., 829 т., 99т. відповідно.

Ситуація, яка склалась на території України в останні 10 років свідчить про те що показники поголів'я овець суттєво не змінювалось. Дані показник свідчать про відносне забезпечення внутрішнього ринку продукцією вівчарства.

Виробництво баранини та козятини, у забійній масі тис. т в усіх категоріях господарств зменшилося від 45,8 тис. тонн у 1990 році до 13,9 тис. тонн в 2019 році відповідно до даних наведених в таблиці 4.

Зменшення обсягів виробництва баранини та козятини обумовлено зменшенням чисельності поголів'я овець.

Для повноцінного розуміння ситуації, яка склалась на ринку виробництва продукції вівчарства потрібно проаналізувати обсяги виробництва молока овець. Динаміка виробництва молока овець наведена на рис 1.

Як ми можемо побачити з рис. 1 динаміка неоднозначна. В загальному ми маємо спадний тренд з невеликим приростом в 2018 році – 2703 ц. Але вже в 2019 році даний показник складав 1745 ц. Ми бачимо зменшення обсягів виробництва молока овець 35%.

Висновки. Отже, ситуація, яка склалась сьогодні на ринку продукції вівчарства характеризується станом стабільного занепаду. Дана ситуація обумовлена рядом причин, зокрема: зменшення закупівельних цін на продукцію вівчарства(шерсть і вовна); відсутність повноцінної підтримки з боку держави; зниження продуктивності овець та кіз; наявний невикористаний потенціал росту галуззі кормовиробництва; вища конкурентоспроможність молочного скотарства в порівнянні із молочним вівчарством.

В вирішенні поставлених причин вбачається головне завдання щодо покращення ситуації на ринку вівчарства.

Таблиця 2

Динаміка поголів'я овець, тис. голів

Показники	1991			2001			2011			2015			2020		
	Господарства усіх категорій	підприємства	господарства населення	Господарства усіх категорій	підприємства	господарства населення	Господарства усіх категорій	підприємства	господарства населення	Господарства усіх категорій	підприємства	господарства населення	Господарства усіх категорій	підприємства	господарства населення
Вінницька	330,9	328,5	2,4	20,8	18,5	2,3	10,6	7,7	2,9	9,3	5,3	4,0	7,8	3,1	4,7
Волинська	126,1	116,9	9,2	11,6	1,0	10,6	7,7	0,5	7,2	8,6	0,8	7,8	8,6	1,3	7,3
Дніпропетровська	434,6	429,8	4,8	8,9	7,5	1,4	30,1	14,7	15,4	28,0	15,0	13,0	22,1	8,8	13,3
Донецька	252,6	230,6	22,0	39,3	32,6	6,7	49,4	25,2	24,2	34,5	11,6	22,9	16,4	3,9	12,5
Житомирська	149,6	146,6	3,0	6,9	3,7	3,2	9,0	5,2	3,8	9,1	4,4	4,7	5,8	3,5	2,3
Закарпатська	247,7	197,3	50,4	73,2	10,6	62,6	102,5	17,7	84,8	114,6	10,7	103,9	111,9	3,1	108,8
Запорізька	725,1	704,3	20,8	28,5	22,7	5,8	24,0	9,5	14,5	33,5	12,6	20,9	47,8	28,7	19,1
Івано-Франківська	55,6	46,0	9,6	22,4	0,4	22,0	7,1	0,7	6,4	9,3	2,3	7,0	9,0	3,2	5,8
Київська	55,1	53,0	2,1	3,0	1,9	1,1	8,9	6,7	2,2	8,0	4,5	3,5	11,4	6,9	4,5
Кіровоградська	327,0	324,9	2,1	17,3	15,8	1,5	11,4	6,7	4,7	13,2	6,1	7,1	8,6	3,0	5,6
Луганська	210,7	201,6	9,1	21,5	14,2	7,3	30,2	9,5	20,7	16,1	3,1	13,0	10,3	2,0	8,3
Львівська	50,5	43,0	7,5	8,2	0,6	7,6	5,4	1,5	3,9	8,7	3,8	4,9	7,9	3,0	4,9
Миколаївська	390,3	378,8	11,5	20,8	16,3	4,5	30,3	13,5	16,8	32,7	8,0	24,7	30,0	8,3	21,7
Одеська	769,6	525,9	243,7	345,8	77,6	268,2	323,3	72,6	250,7	293,8	51,9	241,9	224,8	38,2	186,6
Полтавська	353,7	351,1	2,6	12,5	11,0	1,5	12,2	7,4	4,8	16,0	8,5	7,5	15,8	7,6	8,2
Рівненська	84,6	80,5	4,1	5,8	1,0	4,8	4,8	1,2	3,6	5,9	1,6	4,3	4,6	0,4	4,2
Сумська	232,8	228,6	4,2	13,7	8,5	5,2	15,0	8,4	6,6	14,1	4,8	9,3	11,1	4,9	6,2
Тернопільська	145,9	143,6	2,3	2,3	0,4	1,9	1,5	0,4	1,1	1,7	0,5	1,2	3,5	1,7	1,8
Харківська	261,2	257,2	4,0	17,5	14,2	3,3	33,3	11,5	21,8	36,6	10,7	25,9	31,7	6,1	25,6
Херсонська	897,8	811,7	86,1	61,0	48,5	12,5	40,2	23,4	16,8	33,0	17,6	15,4	19,2	10,8	8,4
Хмельницька	238,3	237,0	1,3	10,8	9,0	1,8	4,8	3,0	1,8	5,9	3,7	2,2	4,4	2,0	2,4
Черкаська	226,3	224,5	1,8	8,8	7,7	1,1	7,0	4,8	2,2	8,2	4,6	3,6	6,7	2,5	4,2
Чернівецька	138,2	94,8	43,4	47,0	9,1	37,9	39,7	5,9	33,8	35,8	5,0	30,8	32,4	3,8	28,6
Чернігівська	172,5	169,7	2,8	8,6	5,3	3,3	7,3	3,8	3,5	9,2	3,7	5,5	7,0	2,0	5,0

Джерело: складено авторами на основі [10]

Динаміка виробництва овечої вовни по областях

Показник	1990р.		2000р.		2010р.		2015р.		2019р.	
	Виробництво вовни, т	Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг	Виробництво вовни, т	Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг	Виробництво вовни, т	Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг	Виробництво вовни, т	Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг	Виробництво вовни, т	Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг
Вінницька	905	2,7	47	1,8	17	1,6	13	1,4	9	1,1
Волинська	327	2,5	30	2,2	20	2,2	18	2,0	20	2,4
Дніпропетровська	1667	3,5	45	1,9	67	1,9	30	1,2	11	2,2
Донецька	1095	3,9	141	3,0	159	3,0	67	1,9	46	2,6
Житомирська	471	2,6	29	1,3	22	1,4	26	1,6	27	2,3
Закарпатська	665	2,5	191	2,3	218	2,1	185	1,6	165	1,4
Запорізька	3191	4,3	132	3,0	68	2,5	80	2,2	73	2,5
Івано-Франківська	166	2,2	56	2,5	19	2,8	23	2,5	21	2,4
Київська	216	3,1	6	1,9	4	0,5	5	0,6	7	0,6
Кіровоградська	1254	3,4	60	2,5	18	1,8	12	0,9	2	0,2
Луганська	803	3,4	83	2,9	68	2,1	30	1,9	28	3,0
Львівська	123	2,1	21	2,4	12	2,1	14	2,5	19	2,5
Миколаївська	1660	3,9	99	2,6	102	3,0	123	3,9	113	3,7
Одеська	2941	3,4	1181	3,7	1456	4,1	1210	4,1	829	3,4
Полтавська	874	2,4	23	1,5	28	2,4	33	2,1	35	2,2
Рівненська	285	2,1	10	1,8	20	3,9	20	3,4	18	2,0
Сумська	703	2,9	45	2,5	37	2,1	25	1,7	21	1,7
Тернопільська	379	2,5	6	2,2	2	1,4	2	1,3	3	2,1
Харківська	982	3,2	85	3,0	66	2,1	63	1,5	53	1,4
Херсонська	4498	4,7	270	3,3	183	4,2	132	4,0	99	3,9
Хмельницька	656	2,7	29	2,2	7	1,3	8	1,4	5	1,0
Черкаська	726	2,9	17	1,6	4	0,6	3	0,6	2	0,6
Чернівецька	410	2,7	169	3,3	154	3,3	137	3,7	120	3,4
Чернігівська	570	2,6	22	2,1	13	1,8	11	1,2	8	1,5
АР Крим	4237	3,6	603	3,3		4,1				

Джерело: складено авторами на основі [10]

Таблиця 4

Виробництво баранини та козлятини, у забійній масі тис.

Області	1990	2000	2010	2015	2019
Вінницька	1,3	0,4	0,2	0,2	0,2
Волинська	0,7	0,2	0,2	0,1	0,2
Дніпропетровська	2,0	0,5	0,5	0,7	0,4
Донецька	1,9	0,6	0,9	0,7	0,6
Житомирська	1,1	0,3	0,4	0,3	0,4
Закарпатська	2,2	1,8	3,0	2,7	3,1
Запорізька	3,0	0,6	0,5	0,6	1,0
Івано-Франківська	1,1	0,5	0,3	0,4	0,4
Київська	0,7	0,5	0,1	0,2	0,5
Кіровоградська	1,2	0,5	0,4	0,4	0,3
Луганська	1,0	0,8	0,7	0,3	0,3
Львівська	0,4	0,1	0,2	0,2	0,2
Миколаївська	1,5	0,5	0,4	0,4	0,5
Одеська	5,5	4,6	2,7	3,0	2,3
Полтавська	1,1	0,2	0,2	0,3	0,3
Рівненська	1,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Сумська	1,0	0,3	0,5	0,3	0,1
Тернопільська	0,6	0,1	0,1	0,1	0,2
Харківська	1,4	0,3	0,4	0,7	0,7
Херсонська	3,4	0,7	0,7	0,5	0,6
Хмельницька	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2
Черкаська	1,1	0,4	0,5	0,4	0,3
Чернівецька	1,1	0,7	0,4	0,5	0,7
Чернігівська	1,7	0,4	0,2	0,3	0,2
АР Крим	9,0	1,9	7,2		

Джерело: складено авторами на основі [10]

Рис. 1. Виробництво молока овець, ц.

Джерело: складено авторами на основі [10]

Список літератури

1. Аверчева Н. О. Перспективи ефективного розвитку галузі вівчарства. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2020. Вип. 2. С. 57-68.
2. Беженар І. М. Удосконалення регіонального розміщення та структури виробництва продукції вівчарства на основі її диверсифікації. *Вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 5. С. 104- 110.
3. Бургу Ю.Г. Товарознавча характеристика продукції вівчарства. монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ. 2011. 126с.
4. Вівчарство в Україні. URL: <http://surl.li/ahtfb> (дата звернення 15.10.2021).
5. Жарук Л. В., Коваль Т. С., Козак О. А. Розвиток світового ринку продукції вівчарства. *Економіка АПК*. 2020. № 8. С. 60-71.
6. Китаєва А. П., Безалтична О. О. Проблеми сучасного розвитку вівчарства. *Тваринництво України*. 2016. № 1-2. С. 2-4.
7. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М.М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 37-49.
8. Окара Д. В., Чернишев В. Г., Шинкаренко В. М. Аналіз показників розвитку вівчарства в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 191-196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_16_41
9. Славкова О.П., Ковальова О.М. Перспективи розвитку вівчарства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 19. 2017. С. 101-106
10. Тваринництво України 2019 р. : статистичний щорічник. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.01.2021).

References

1. Avercheva, N. O. (2020). Prospects for effective development of the sheep industry. *Tavrijs'kuj naukovyj visnyk. Serii: Ekonomika.*, 2. 57-68 [in Ukrainian].
2. Bezhenar, I. M. (2015). Improving the regional location and structure of sheep production on the basis of its diversification. *Visnyk MNU im. V. O. Sukhomlyns'koho*. 5. 104- 110 [in Ukrainian].
3. Burhu, Yu.H. (2011) *Tovaroznavcha kharakterystyka produktsii vivcharstva*, Poltava RVV PUET: Monohrafiya. [in Ukrainian].
4. *Vivcharstvo v Ukraini* (2020). Retrieved from <http://surl.li/ahtfb>
5. Zharuk, L. V. Koval', T. S. & Kozak, O. A. (2020). "Development of the world market of sheep products". *Ekonomika APK*, 8, 60-71. Retrieved from <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202008060> [inUkrainian].
6. Kytaieva, A. P. & Bezalychna, O. O. (2016) Problems of modern development of sheep breeding. *Tvarynnytstvo Ukrainy*, 1-2, 2-4 [in Ukrainian].
7. Mesel'-Veseliak, V. Ya. & Fedorov, M.M. (2016). Strategic directions of development of the agrarian sector of the economy of Ukraine. *Ekonomika APK*. 6, 37-49 [in Ukrainian].
8. Okara, D. V., Chernyshev, V. H. & Shynkarenko, V. M. (2017) *Analiz pokaznykiv rozvytku vivcharstva v Ukraini. Prychornomors'ki ekonomichni studii*. 16. 191-196. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_16_41
9. Slavkova, O.P. & Koval'ova, O.M. (2017) Prospects for the development of sheep breeding. *Hlobal'ni ta natsional'ni ekonomichni problemy*, 19. 101-106 [in Ukrainian].
10. *Tvarynnytstvo Ukrainy* (2019) : statystychnyj schorichnyk. Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>